

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”
ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประเพณีบุญพะเหวด : กรณีศึกษาประเพณีบุญพะเหวดชาวไทย-หล่ม อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

**The Boon Pa Wade Festival: A Case Study of Thai-Lom People,
Lomsak District and Lom Kao District, Phetchabun Province**

กมล บุญเขต(Kamon Boonket) ผู้เขียนหลัก

จันทร์พิมพ์ มีเปี่ยม (Chanpim Meepiam)

ปาริชาติ ลาจน์นนท์ (Parichat Lajunnon)

อังคณา จันทร์แสงศรี (Angkana Chansaengsri)

อารยา สอนบุตรนาค (Araya Sonbutnak)

สมศักดิ์ ภู่อายงาม (Somsak PhooPraingam)

อาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

E-mail: chanpimm_2520@hotmail.com, 08-31907429

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ วิเคราะห์ความเชื่อและองค์ความรู้ ของประเพณีบุญพะเหวด: กรณีศึกษาชาวไทย-หล่ม อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับรูปแบบประเพณีบุญพะเหวดได้แก่ชาวบ้านอำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่าจำนวน 15 คนและพระภิกษุสงฆ์จำนวน 1 รูปซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่บทสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์สำหรับงานวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยแยกเป็นประเด็น คือ รูปแบบและความเชื่อในประเพณีบุญพะเหวดของชาวไทย-หล่ม

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบประเพณีบุญพะเหวดของชาวไทย-หล่ม จะจัดขึ้นทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน จะมีวันรวมเรียกว่า “วันโฮม” ชาวบ้านจะมาช่วยกันจัดตกแต่งสถานที่เพื่อจัดงานบุญพะเหวด โดยเตรียมเครื่องสักการะต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน ข้าวดอก อย่างละ 1,000 อัน เป็นต้น ตั้งศาลเพียงตาขนาดเล็กพร้อมกับประดับธงขนาดใหญ่ เป็นจำนวน 8 ทิศ รอบ ๆ ศาลาการเปรียญ เพื่อเป็นที่วางเครื่องสังเวยสำหรับประกอบพิธี ภายในศาลาการเปรียญจะแขวนผ้าที่มีภาพวาดเรื่องราวพระเวสสันดรทั้ง 13 กัณฑ์ ก่อนเริ่มพิธีจะมีการเทศน์มหาชาติและนิมิตอัญเชิญ พระอุปคุตมาปกป้องภัยอันตรายทั้งปวง และให้โชคลาภแก่ชาวบ้านที่มาร่วมพิธี โดยมีความเชื่อว่าผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติครบ 13 กัณฑ์ จบภายในหนึ่งวันและจัดเตรียมเครื่องบูชาได้ถูกต้องจะให้เกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย แต่ถ้าหากตั้งเครื่องบูชาไม่ถูกต้องจะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ตามมา จึงทำให้ทุก

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”
ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

คนในหมู่บ้านให้ความสำคัญกับประเพณีนี้เป็นอย่างมาก ดังนั้น นอกจากเป็นการระลึกถึงพระเวสสันดรพระโพธิสัตว์ผู้ทรงบำเพ็ญเพียรบารมีชาติสุดท้ายของพระองค์ก่อนจะเสวยชาติและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในภายหลัง

Abstract

The purpose of research was to study the model and analyze of the belief and knowledge of the Boon Pa Wade festival: a case study of Thai - Lom people, Lomsak District and Lom Kao district, Phetchabun province. The sample for collected data about the Boon Pa Wade festival was 15 peoples and 1 monks in Lomsak district and Lom Kao district with obtained by purposive sampling. The research instrument was an interview form by the experts. Data were analyzed into two issues: the belief and the knowledge of the Boon Pa Wade Thai - Lom people festival.

The result of this study found that the Boon Pa Wade Thai - Lom people festival model which was held on March - April of once a year called “Wan Home”. The people would help to decorate place and the floral ceremony for setting the Boon Pa Wade festival. The following used flowers, joss stick and candle candles, pop rice were 1,000 types, build a small shrine with large flags for 8 directions around Sala Kanparians for paying homage and hang the painting of Vessantara thirteen episodes. There would be the Vessantara Jataka and installed Phra Upagutta to protect all dangers and fortune to villagers attended festival before the festival. They believed that whoever were listen to thirteen episodes of the Vessantara Jataka within one day and set of altar table correctly would appear the Metteyya-Buddha, but set of altar table not correctly would be punished to be in trouble, so every villager would attend this festival. Moreover, there were encouraged to Vessantara was Bodhisatta coming to attain the Enlightenment and become the Buddha in the future.

คำสำคัญ: รูปแบบ ความเชื่อ องค์ความรู้

Keyword : Model Belief Knowledge

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”
ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทนำ

ประเพณีเป็นผลมาจากสภาพธรรมชาติ สังคม ทัศนคติ เอกลักษณ์ ความเชื่อของคนในสังคม เมื่อเกิดปัญหาทางธรรมชาติมนุษย์มีความเชื่อว่าเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ มนุษย์จึงอ่อนน้อมร้องขอต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ พอภัยนั้นผ่านไป มนุษย์จึงแสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ โดยการเซ่นสรวงบูชาและถือเป็นธรรมเนียมหรือระเบียบแบบแผน จนกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น ๆ (วันเพ็ญ พวงพันธุธร, 2542: 129) ประเพณีที่คนไทย ส่วนใหญ่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีฮีตสิบสอง ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา ประเพณีดักบาตรเทโวโรหณะ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีบุญกฐิน ประเพณีบุญหอยแหวด เป็นต้น ซึ่งประเพณีเหล่านี้เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ บางประเพณีมีเรื่องเล่าถึงความเป็นมาว่าเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพระพุทธกาล เช่น ประเพณีบุญหอยแหวด(พิมุต รุจิรากุล, 2554: 93-94)

ในบรรดาประเพณี 12 เดือนของชาวไทย-อีสาน ประเพณีบุญหอยแหวดเป็นประเพณีประจำเดือนสี่หรืออยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนของทุกปี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นประเพณีบุญที่ได้บุญมากกว่าประเพณีในเดือนอื่น ความเชื่อเรื่องประเพณีบุญหอยแหวดได้ส่งผลและมีความสำคัญต่อชาวไทย-อีสาน เนื่องจากบุญหอยแหวดหรือบุญเทศมหาชาติเป็นการนำคำสอน ของพระพุทธเจ้ามาล่อมเกลาจัดใจให้เป็นคนใจกว้างรู้จักอดกลั้น รู้จักให้อภัยรู้จักการให้ทาน เชื่อว่าบุญหอยแหวดเป็นมหามงคลอันประเสริฐ ดังนั้นจะต้องมีการเตรียมการไว้เพื่อให้เกิดความพร้อมแต่เนิ่น ๆ จะต้องเลือกวันดีโดยนิยมในวันฟู คือ วันธงชัยหรือวันอธิบดีประกอบพิธี

นอกจากวัฒนธรรมความเชื่อในประเพณีบุญหอยแหวดที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของชาวไทย-อีสานแล้วนั้น ยังมีการปรากฏวัฒนธรรมดังกล่าวกับกลุ่มของประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่บริเวณตอนบนของจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า ที่มีรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกันกับวัฒนธรรมของชาวไทย-อีสาน ซึ่งเรียกกลุ่มชนดังกล่าวว่า ไทย-หล่ม โดยเชื่อว่าเป็นชาติพันธุ์ที่สืบเชื้อสายมาจากชาวลาวและนำเอาวัฒนธรรมเข้ามาดำเนินวิถีชีวิตของตน เมื่อครั้งในสมัยสยามอีกด้วย (คือ ศรีปุ่นเดช และพรหมา พรหมดา, 2539: 45-47) ประเพณีบุญหอยแหวดในรูปแบบของวัฒนธรรมชาวไทย-หล่ม ที่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมานั้น มีความเอกลักษณ์ที่แสดงถึงอิทธิพลทางวัฒนธรรมในความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงเป็นแรงบันดาลใจทำให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องประเพณีบุญหอยแหวด: กรณีศึกษาชาวไทย-หล่ม โดยศึกษารูปแบบความเชื่อและองค์ความรู้ในประเพณีบุญหอยแหวดของชาวไทย-หล่ม ในพื้นที่อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่าจังหวัดเพชรบูรณ์ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่นและยังสะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในพระพุทธศาสนาของชาวไทย-หล่ม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของประเพณีบุญหอยแหวดชาวไทย-หล่ม อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”

ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อและองค์ความรู้ในประเพณีบุญผะเหวดของชาวไทย-หล่มอำเภอลำสักและอำเภอลำหมั่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

พินุต รุจิราภู (2554: 93) กล่าวถึงประเพณีบุญผะเหวดไว้ว่า บุญผะเหวดหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “บุญมหาชาติ” เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสานแต่ถ้าถือเป็นเรื่องทานก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ก็พอจะอนุมานได้ถึงสภาพทั่วไปของชาวอีสานว่าคอกจิก คอกจานบานราว ต้นเดือน 3 พุทธศาสนิกชนจะเก็บดอกไม้แห้งมาร้อยเป็นพวงมาลัยเพื่อตกแต่งศาลาการเปรียญ สำหรับบุญมหาชาติและในงานนี้ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ ถ้าผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียวและบำเพ็ญคุณงามความดีจะได้านิสงส์ไปเกิดในภพหน้า

ธนิต อยู่โพธิ์ (2524: 4-5) กล่าวว่า ปกติชาวภาคอีสานปฏิบัติและเชื่อถือตามประเพณีนี้มาตลอดการที่บุญผะเหวดเป็นบุญใหญ่มีความสำคัญต่อชาวภาคอีสานมีมูลเหตุ 2 ประการ คือ ประการแรก ชาวอีสานมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีความเชื่อในานิสงส์ของการทำบุญผะเหวดหรือบุญมหาชาติ เพราะพระเวส หมายถึงพระเวสสันดร ส่วนมหาชาติหมายถึง พระชาติสุดท้ายและเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของพระ โพธิสัตว์เมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรที่ทรงบำเพ็ญทานบารมีอันใหญ่หลวง เพื่อบรรลุเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเวสสันดรถือเป็นแบบอย่างของมนุษย์ผู้ก้าวถึงขั้นสูงสุดที่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นพระชาติที่ยิ่งใหญ่กว่าพระชาติอื่นๆ

เอนก อาจิชัย (2551) วิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูประเพณีบุญผะเหวดของชาวผู้ไทย จังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าประเพณีของชาวผู้ไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นอาจแตกต่างไปท้องถิ่นอื่น ซึ่งเป็นมรดกตกทอดและสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นประเพณีในฮีตสิบสองที่เก่าแก่สืบทอดติดต่อกันมา เป็นเวลานาน ปัจจุบันถูกเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงไปตามกระแสหลักเกิดค่านิยมแบบใหม่ที่มาแทนที่การสืบสานแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิมประเพณีบุญผะเหวดของชาวผู้ไทย จังหวัดมุกดาหาร มีประวัติความเป็นมาจากการที่ชาวผู้ไทยถือว่าการทำบุญผะเหวดนั้นมาจากความเชื่อในคัมภีร์ พระมาลัยหมื่นมาลัยแสนที่กล่าวไว้ว่า ถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติให้จบภายในวันเดียวจนจบจะได้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย ปัจจุบันชาวผู้ไทยมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดงานบุญผะเหวด โดยมีการดำเนินงานได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากชุมชน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการหรือองค์กรเอกชนที่อยู่ใกล้เคียงมากขึ้นมีการฟื้นฟูประเพณีบุญผะเหวดของชาวผู้ไทยเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นการจัดการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนแนวทาง การจัดงานประเพณีบุญผะเหวดจึงเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และเป็นการส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้สืบทอดต่อไป

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”
ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญผะเหวด
2. การศึกษาภาคสนามโดยใช้แบบฟอร์มการสัมภาษณ์กับบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญผะเหวดของชาวไทย-หล่ม อำเภอล่มสักและอำเภอล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์
3. การรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

พบว่า รูปแบบของประเพณีบุญผะเหวด ของชาวไทย - หล่ม มีการถือปฏิบัติที่แตกต่างจากที่อื่นเพราะปัจจุบันชาวบ้านมีเวลาในการร่วมกันทำบุญน้อยโดยจะใช้เวลาในการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ ดังนั้น รูปแบบประเพณีจึงลดลงน้อยกว่าสมัยก่อน โดยมีขั้นตอนบางอย่างที่ปรับเปลี่ยนให้เข้าสภาพท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ คือมีการแห่พระอุปคุตเทศพระมาลัยหมื่นมาลัยแสน พิธีแห่ข้าวพันก้อน พิธีแห่กันหลอน เทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์ เล่นละครกอนชา และทำบุญตักบาตร

การวิเคราะห์ความเชื่อ พบว่า มีความเชื่อเรื่องการเกิดในชาติหน้า การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วการครองตนในธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวไทย-หล่ม แทบทุกคนมั่นทำบุญกุศลเพื่อให้ตนเองและครอบครัวพบเจอแต่สิ่งที่มีมงคลเข้ามาในชีวิตและเป็นประเพณีหนึ่งที่สืบทอดกันมานาน โดยมีความเชื่อในเรื่องหนังสือมาลัยหมื่นมาลัยแสน เรื่องประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล เรื่องราวของกรรมในอดีตชาติและในภพภูมิปัจจุบัน เรื่องบาป บุญ คุณ โทษ เรื่องพระอุปคุต เรื่องกัณฑ์สามกัณฑ์ที่ใช้ประกอบพิธีเรื่องทุ่งผะเหวดเรื่องเครื่องบูชาในแต่ละกัณฑ์เทศน์ เรื่องข้าวพันก้อนการแห่ผ้าผะเหวดและการแห่กันหลอนในส่วนขององค์ความรู้ประเพณีบุญผะเหวดได้มีการสอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนซึ่งพบว่ามีอยู่ 5 องค์ความรู้ องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมได้อย่างถูกต้องและนอกจากนั้นจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของชุมชน

สรุปผลการวิจัย

พบว่า รูปแบบของประเพณีบุญผะเหวด ของชาวไทย - หล่ม อำเภอล่มสักและอำเภอล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการถือปฏิบัติที่แตกต่างจากที่อื่นโดยมีขั้นตอนบางอย่างที่ปรับเปลี่ยนให้เข้าสภาพท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ คือมีการแห่พระอุปคุตเทศพระมาลัยหมื่นมาลัยแสน พิธีแห่ข้าวพันก้อน พิธีแห่กันหลอน เทศน์มหาชาติทั้ง 13 กัณฑ์ เล่นละครกอนชา และทำบุญตักบาตร

ความเชื่อในประเพณีบุญผะเหวดของชาวไทย - หล่มอำเภอล่มสักและอำเภอล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า 1. เรื่องมาลัยหมื่นมาลัยแสน 2. เรื่องประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาล 3. เรื่องราวของกรรมในอดีตชาติและในภพภูมิปัจจุบัน 4. เรื่องบาป บุญ คุณ โทษ 5. เรื่องพระอุปคุต 6. เรื่องกัณฑ์สามกัณฑ์ที่ใช้ประกอบ

การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”
ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติ 60 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พิธี 7. เรื่อง รุ่งระเหวด 8. เรื่อง เครื่องบูชาในแต่ละกัณฑ์เทศน์ 9. เรื่อง ข้าวพันก้อน 10. การแห่ผ้าพะเหวดและ 11. การแห่กันหลอนในส่วนขององค์ความรู้ประเพณีบุญพะเหวดได้มีการสอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนซึ่งพบว่ามียุ 5 องค์ความรู้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดีนั้น คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี และสละเวลาในการให้คำปรึกษารวมถึงการลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ให้ทุนอุดหนุน ประจำปีงบประมาณ 2557 ในการจัดทำวิจัยเรื่องนี้

เอกสารอ้างอิง

- ธนิต อยู่โพธิ์. ตำนานเทศน์มหาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2524.
- พิมพ์ รุจิรากุล. ประเพณีและพิธีกรรม 4 ภาคของไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดซีเอทีบุ๊คส์., 2554.
- ลือ ศรีบุญเดชและพรหมา พรหมดา. อีตบ้าน - คลองวัด เกี่ยวกับการเอาบุญพระเวสและประเพณีกรรมคำสอน
กลอนอีสาน. ม.ป.ท. : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- วันเพ็ญ พวงพนธ์บุตร. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. สถาบันราชภัฏเทพสตรี. ม.ป.ท. : ม.ป.ศ., 2542.
- อนก อาจวิชัย. แนวทางการฟื้นฟูประเพณีบุญพะเหวดของชาวผู้ไทย จังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์
ท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ม.ป.ท. : ม.ป.ศ., 2551.